

Remissyttrande
Datum 2022-01-18
RS 2021-04985

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

Västra Götalandsregionen (VGR) har som remissinstans tagit del av slutbetänkandet *Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)*, och lämnar följande remissvar.

Övergripande kommentar

Västra Götalandsregionen ställer sig i delar positiva till utredningens förslag men vill samtidigt framhålla att det kvarstår frågor som inte lyfts i betänkandet. Här vill VGR särskilt lyfta behovet av en modell som även inkluderar infrastruktur för kunskapsintensiv innovation och utveckling, så som olika typer av testmiljöer.

Västra Götalandsregionen stödjer satsningar inom forskning och innovation där parter från akademi, näringsliv och offentlig sektor tillsammans skapar förutsättningar för sysselsättning i Västsverige och internationell konkurrenskraft. Detta gör frågan om forskningsinfrastruktur och dess styrning, finansiering och organisering relevant och VGR delar bilden av att det finns behov av reformer på området.

Västsverige är en av de regioner i världen där det satsas mest på investeringar i forskning och utveckling i förhållande till ekonomins storlek, och industrin står för en stor del. Globalt verksamma företag, lärosäten, starka forskningsmiljöer samt välutvecklade strukturer för entreprenörskap och innovation gör Västra Götaland till en ledande region inom både forskning och utveckling.

Västra Götalandsregionen äger och/eller finansierar därtill flera kulturinstitutioner, helt eller delvis. Regionen innehar även föremålssamlingar bestående av ca 11 miljoner objekt som i sig utgör en viktig del av infrastrukturen för forskning och utveckling med utgångspunkt i de naturvetenskapliga och kulturvetenskapliga samlingarna.

Sammanfattningsvis har Västra Götalandsregionen under en lång tid arbetat med och stått som finansiär för olika typer av forsknings- och innovationsmiljöer som skapar förutsättningar för näringslivet, akademien och offentlig sektor att mötas och skapa större värden i samverkan. VGR vill särskilt betona att det är viktigt att det nationellt skapas goda förutsättningar för att kunna bedriva forskning och innovation. En god tillgång till olika typer av forskningsinfrastrukturer utgör en grundförutsättning. Centralt är att det också inom ramen för den statliga styrningen skapas utrymme och förutsättningar för god samordning och samverkan mellan centrala aktörer på så väl lokal, regional som nationell nivå.

Särskilda synpunkter

Västra Götalandsregionen vill särskilt framföra följande synpunkter på utredningens bedömningar och förslag:

Avsnitt 8.1.1 Utredningens utgångspunkter för styrning och prioritering av forskningsinfrastruktur

Bedömning: *Utredningen bedömer att systemet för styrning och prioritering av forskningsinfrastruktur bör utvecklas och förnyas. Den politiska styrningen bör utvecklas för att utgöra ett tydligare verktyg i en utvecklad styrning och prioritering av den nationella forskningsinfrastrukturen på alla nivåer. Riksdagens och regeringens styrning bör utformas så att den skapar långsiktighet och tydlighet för myndigheter och övriga aktörer.*

Kommentar: Västra Götalandsregionen tillstyrker utredningens förslag om behovet av att utveckla den politiska styrningen i syfte att skapa långsiktighet och tydlighet. I detta sammanhang vill VGR lyfta förslaget om att den forskningspolitiska propositionen bör användas för att förtydliga de politiska målen och prioriteringarna.

Avsnitt 8.5.1 En nationell organisation för digitala infrastrukturer

Förslag: *Utredningen föreslår att digitala infrastrukturer som understödjer forskning bör samlas i en gemensam organisation. Verksamheten bör lämpligast bedrivas i myndighetsform. Utredningen har lämnat förslag om ett ramverk som bör ligga till grund för uppgifterna som en myndighet för digital infrastruktur inom sektorn föreslås att ha. Utredningen föreslår att de rättsliga förutsättningarna för myndighetens uppgifter reds ut inför att mer konkreta förslag om organisation tas fram. Myndigheten för digital infrastruktur för forskning kan bli en separat ny myndighet eller ingå i det som föreslås för hantering av forskningsinfrastruktur på längre sikt.*

Kommentar: Västra Götalandsregionen tillstyrker förslaget om att skapa en myndighet med samlat ansvar för den digitala infrastrukturen för forskning. Ökade möjligheter för att tillgängliggöra forskningsdata och samordna den digitala infrastrukturen är en viktig förutsättning för att kunna bedriva forskning och innovation. Behoven av digital infrastruktur för detta ändamål ökar i dag mycket snabbt. Datahantering och databearbetning spelar en allt viktigare roll vid exempelvis medicinsk forskning och behoven av effektiva, förutsägbara och säkra verktyg ökar. Det gäller särskilt vid arbete med stora datamängder och artificiell intelligens.

Idag saknas många gånger övergripande verktyg och rutiner för forskningens datahantering. Inom Västra Götaland drivs projektet Interdisciplinary Research Informatics Services (IRIS). IRIS syftar till att förbättra datahanteringen i samband med medicinsk forskning på Sahlgrenska Universitetssjukhuset och inom Västra Götalandsregionen. IRIS kommer att erbjuda en heltäckande infrastruktur för klinisk forskningsdata, från lagring och livscykelhantering till delning och stöd för avancerad och resurskrävande dataanalys. Genom att data lagras och analyseras på en central plattform hos VGR kan efterlevnad av regelverk och informationssäkerhetsaspekter hanteras. IRIS kan tjäna som en

modell för liknande system i nationell forskning, eller kan rentav skalas upp från befintlig geografi för att nyttjas i svensk medicinsk forskning.

Utredningen gör bedömningen att en organisering av stödjande digitala infrastrukturer för forskning vid en ny myndighet kan vara ett sätt att bättre nyttja kompetenser som finns och bygga på existerande bra strukturer för att påskynda den digitala omställningen och övergången till ett öppet vetenskapssystem. En bedömning som även Västra Götalandsregionen ställer sig positiv till.

Avsnitt 8.7 Förändringar i Vetenskapsrådets samordningsansvar för forskningens Infrastrukturer

Förslag: *Utredningen föreslår ändringar i lydelse i förordning (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet, se författningsförslag avsnitt 1.3. Förslagen som utredningen lämnar avser skapa förutsättningarna för att Vetenskapsrådet ska kunna beakta ett vidgat perspektiv i myndighetens arbete med forskningsinfrastrukturer.*

Kommentar: Västra Götalandsregionen tillstyrker utredningens förslag gällande att Vetenskapsrådet ges möjlighet att ta hänsyn till ytterligare perspektiv i myndighetens arbete med forskningsinfrastruktur. VGR delar uppfattningen att vårdsektorn och det privata näringslivet är relevanta perspektiv att beakta, vilket skulle kunna göras inom ramen för de processer som Vetenskapsrådet har för att inventera och inhämta synpunkter kring behov av ny forskningsinfrastruktur av nationellt intresse.

Avsnitt 8.8 Ökad tillgänglighet och deltagande vid forskningsinfrastrukturer

Kommentar: VGR har i ett tidigare yttrande till regeringens proposition för forskningspolitiken för åren 2021–2024, Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige, framhävt vikten av tillgänglighet kopplat till forskningsinfrastrukturen. Yttrandet gjorde gällande att det behövs en nationell plan för tillgängliggörande av forskningsinfrastrukturer samt inkludering av regionala test- och demonstrationsanläggningar.

Forskningsinfrastrukturer som ESS, MAX IV och SciLifeLab har ett nationellt uppdrag, men är koncentrerade till en fysisk plats. Tillgängligheten till forskningsinfrastrukturer för forskare runt om i Sverige upplevs idag som begränsad. För att kapaciteten på infrastrukturerna ska kunna nyttjas till fullo är det centralt att finansiering och styrning sker för att öka tillgången till nationella forskningsinfrastrukturer. Utredningen pekar på en rad åtgärder som syftar till att öka tillgängligheten vilket VGR välkomnar.

8.8.1 Vinnovas långsiktiga arbete med forskningsinfrastrukturer

Förslag: *Utredningen föreslår ändringar i lydelse i förordning (2009:1101) med instruktion för Verket för innovationssystem, se författningsförslag avsnitt 1.4. Förslagen som utredningen lämnar avser tydliggöra Vinnovas mandat att själv aktivt bidra till näringslivets medverkan i uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer.*

Kommentar: Västra götalandregionen tillstyrker utredningens förslag.

Avslutande kommentarer

Behov av en nationell modell som även inkluderar infrastruktur för kunskapsintensiv innovation och utveckling

Västra Götalandsregionen vill poängtera att det även finns ett värde i att lyfta inte bara infrastruktur som används internt inom akademien, utan även infrastruktur för kunskapsintensiv innovation och utveckling. Sådan infrastruktur är en viktig del av att bedriva utveckling och kan många gånger vara av industristrategisk vikt, men också generera ny forskning. Den snabba tekniska utvecklingen medför att beslut om investeringar i exempelvis nationella testmiljöer i vissa fall behöver göras snabbt. I den mån infrastrukturen är sektorsövergripande och omfattar FoI med både privata och offentliga huvudmän finns ett behov av nationell handlingsberedskap och samordning för att agera snabbt. I dag finns ingen tydlig organisering och styrning avseende forskningsinfrastruktur i denna bredare bemärkelse. Om inte sådan infrastruktur ingår så menar vi att den bör integreras eller alternativt få eget fokus via annan modell.

Definitionen av forskningsinfrastruktur bör tydligt inkludera samlingar som bär på kultur- och naturvetenskapliga värden

Definitionen av vad begreppet forskningsinfrastruktur innefattar är i dag tvetydigt. Av EU-kommissionens förordning nr 651/2014 av den 17 juni 2014 går det att utläsa att begreppet forskningsinfrastruktur innefattar anläggningar, resurser och därmed sammanhängande tjänster som forskarsamhället använder för att genomföra forskning inom sina respektive områden; denna definition omfattar vetenskaplig utrustning och forskningsmaterial, kunskapsbaserade resurser såsom samlingar, arkiv eller strukturerad vetenskaplig information. Utifrån en sådan definition går det att konstatera att även kultur- och naturhistoriska vetenskapliga samlingar utgör en del av forskningsinfrastrukturen och därmed bör innefattas i en nationell definition. Med en sådan definition blir även nationella och regionala natur- och kulturarvsaktörer relevanta utifrån hur forskningsinfrastruktur ska organiseras och styras.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Johnny Magnusson
Regionstyrelsens ordförande

Ann-Sofi Lodin
Regiondirektör